Чыла эл пролэтар-влак, ушныза!

Рвэзэ Комунист

17 йанварь 1937 ий № 4 (288)

ВЛКСМ МАРОБКОМ дэн ГОРКОМ ОРГАН.

15 йанварыштэ Моско олаш Пӱтынь Российысэ Чрэзвычайнэ XVII-шэ Совэт Сйэзд почылтын.

Комсомол озанлыкым тӧрлаташ

Вэрласэ посна райкомол сэкрэтарь-шамыч комсомол озанлыкым тӧрлымӧ нэргэн шуко ойлат, но ышкэжэ пэш шагал ыштат. Сандэнак район гычшат шукэртэ кайшэ 78 комсомолэцын личнэ картычкыштт кызытат Мари-Турэк райкомолышто кийат. Курык-Марий, Шэрнур, Морко райкомоллаштат вэс организацыш куснышо лу дэнэ комсомолэц-шамычын личнэ картычкышт кийат. Вэс районлашкэ у ч о т гыч ойырлыдэ кайшэ-шамычым палэн налын, нунылан личнэ картычкыштым колтымо нэргэн райкомол сэкрэтарь-шамыч огытат шоналтэ.

Чын, учот гыч ойырлыдэ вэс вэрэ кайшэ комсомолэц-шамыч ышкэштат титакан улыт. Тыгэ каймэ комсомолын уставшым пудыртымо лийэш. Учот гыч ойырлыдэ каймыштлан кӧ ра нуно вэс организацэш учотыш шогалын огыт кэрт, тыгэ ышкэныштым комсомол дэч ӧрдыжэш кодэн кэртыт. Вэс вэрэ куснэн каймэ годым комсомол учот гыч кузэ ойырлымо нэргэн мэмнан комсомол пашайэҥ-шамыч комсомолэц шамычлан ситышын умылтарэн огыт шого.

Йужо комсомол пашайэҥжэ тыгай ситыдымашым кораҥдышаш вэрч кучэдалмэ олмэш шылташ вэлэ тӧча. Тэвэ Кужэнэр райкомолын ожнысо сэкрэтаржэ—Чапурин комсомол озанлыкым умылаш лийдымын лугэн, сӱмырмашкэ шуктэн. Организацэ гыч кайшэ 45 комсомолэцын личнэ картычкыштым обкомол дэчат, райкомолын у сэкрэтаржэ Гудков дэчат шылташ тӧчэн. Райкомоллашкэ билэт йомдарымэ нэргэн комсомолэц-шамыч дэч йодмаш чӱчкыдын пура. Тыгай йодмашым шукыж годым формальнэ, ӱмбач гына ончэн рэшатлат. Тидэ билэт аралымэ шотышто комсомолэцым мут кучымыжым кугэмдаш ок полшо.

Шукэртэ огыл Морко райкомол сэкрэтарь Лазарэв угыч пуртымо комсомол члэн-шамычлан кандидат картычкым пуэдэн. Тидын дэнэ тудо комсомол уставым пудыртэн. Комсомол документым тыгэ „айда йӧра“ шалатылмаш комсомолэц-влакым комсомол билэтым пагалаш туныктымо примэр огыл.

Вэрласэ шуко тӱҥалтыш организацылаштэ комсомол озанлык шот укэ. Учотный картычкэ, протокол, тӱрлӧ моло докумэнт-шамычат сайын огыт аралалт. Комсомол пашайэҥ-шамычлан комсомол докумэнтым аралаш ындэ тунэм шуман да комсомолэц-шамычымат докумэнтым аралаш туныктыман.

1937 ийыштэ комсомол докумэнт-шамычым тэргымаш да вашталтымаш лийшаш. Мланна тидым комсомол озанлыкыштэ большэвик порйадкым ыштэн, комсомолын рэволуцион класс ышкэмашкыжэ адакат утларак вийаҥдэн ваш лийашна кӱлэш.

8 йанварыштэ Сталин йолташ гэрман писатэль Лион Фэйхтвангэр дэнэ мутланэн.
Сӱрэтыштэ: шола гыч пурлашкэ: писатэль Л. Фэйхтвангэр, И. В. Сталин, ВКП(б) Рӱдӧ Комитэтын пэчать дэн издатэльствэ пӧлка вуйлатышэ Б. М. Таль.
Фото Ф. Кисловын (Сойузфото).

Пӱтынь Российысэ Чрэзвычайнэ XVII-шэ Совэт Сйэздым почмаш

15 йанварыштэ Крэмльысэ Кугу дворэцэш Пӱтынь Российысэ XVII-шэ Чрэзвычайнэ Совэт Сйэзд почылтын.

18 шагатат 10 минутышто прэзидиум ӱстэл дэк Сталин йолташ, тудын дэнэ пырльа Калинин, Молотов, Каганович, Ворошилов, Орджоникидзэ, Андрэйэв, Жданов, Сулимов, Хрущэв, Кисэльов да моло йолташ-влакат лэктыт.

Дэлэгат-влак куанэн, рӱжгэ совым кырэн, калык-влак вождь—кугу Сталиным да тудын лишыл соратникшэ-влакым саламлат. „Вийан лийжэ кугу Сталин!“, „Ура мэмнан Сталинлан!“.

Калык-влакын вождьышт кугу Сталин лӱмэш салам лэн кычкырымаш вийан „ура“ кычкырымаш дэнэ варна. Сово кырымаш ик мыньар минут шуйна. Вара прэдсэдатэльствуйушо М. И. Калинин йолташ тӱҥалтыш мутым ойлаш тӱҥалэш. Тудо мутыштыжо пэрвойак мэмнан сэҥымаш гыч сэҥымашыш наҥгайшэ, у Конституцо ыштышэ Сталин йолташ нэргэн ойла. Угыч сово кырымаш. Кугу вождьым покшын саламлымэ, тудын чот йӧратымэ да тудлан прэданнэ улмо нэргэн шомак Крэмльысэ кугу дворэцын пэш кугу залыштыжэ чыла вэлмыт йоҥгалтэш.

М. И. Калинин йолташ—сйэздыш 1200 дэлэгат толын,—с й э з д правомочно улэш—манын увэртара да Пӱтынь Российысэ XVII-шэ Чрэзвычайнэ Совэт Сйэздым почмылан шотла.

Сйэзд прэзидиум дэн мандат комиссым сайла.

Прэдложэньэ ыштэш мутым Дальнэвосток крайисполком вуйлатышэ Крутов йолташ налэш. Тудо йатыр дэлэгацэ лӱм дэнэ прэзидиумыш 55 йолташым сайлаш тэмла. Сйэзд прэзидиум члэн-влак спискыштэ калык-влакын кугу вождьышт—Сталин йолташын лӱмжым каласымэк, сйэзд тудлан кужо жап совым кыра. Дэлэгат-влак чылалат шогалыт. Чот сово кырымаш ик мыньар минут шуйна. Прэзидиум составыш Калинин, Молотов, Каганович, Ворошилов, Орджоникидзэ, Андрэйэв, Жданов, Йэжов, Сулимов, Хрущэв, Кисэльов, Будьонный йолташ-влакым сайлымэ нэргэн прэдложэньым кужо жап сово кырэн вашлийыт. Мандатнэ комиссыш 9 йолташ сайлалтэш.

Прэзидиум дэн мандатнэ комиссым сайлымэк прэдсэдатэльствуйушо Сулимов йолташ РСФСР Конституцо проэкт нэргэн доклад ыштэш мутым М. И. Калинин йолташлан пуа. Сйэзд шогалын, кужо жап сово кырэн, М. И. Калинин йолташым вашлийэш.

М. И. Калинин йолташын шагатат пэлаш докладшэ дэч вара 16 йанварь 11 шагат эр мартэ пэрэрыв увэртаралтэш.

Тӱҥалтыш организацэ-влаклан полшаш 9 комсомолэцым колтымо

Райкомол бӱрошто „комсомол поганымашэ пионэр вожатый-влакын отчотыштым эртарымэ нэргэн“ ВЛКСМ Рӱдӧ Комитэтын да ВЛКСМ Марий обкомын пунчалыштым лончылышна.

Пунчалым лончылымо мӧҥгӧ, тудым шуктышаш вэрч конкрэтнэ мэроприйатым ыштымэ. Отчот колыштмо пашаштэ тӱҥалтыш комсомол организацэ-влаклан полшым пуаш райкомол бӱро члэн-влакым да район рӱдӧ гыч активнэ комсомолэц-влакым, чылажэ 9 йэҥым вэрлашкэ колтымо.

Торйал райкомол сэкрэтарь—Эрский.

Парашьут пашалан туныктымо школ

Йошкар-Олаштэ Ната Бабушкина лӱм. аэроклуб пэлэн парашьутно пашалан тунэммэ школ почылтын. Школышто производство гыч кӱрылтдэ, ик тылзэ нарэ тунэмман. Школыш пӧрйэҥат, ӱдрамашат, 18 ийаш гыч 28 ийаш мартэ, лудын, возэн моштышо-влак налалтыт. Тунэмаш пураш шонышо-влакын аэроклубыш толын ышкэ нэргэн анкэтым тэмэн кодыман.

Пэрвой наборышто 90 йэҥ нарэ лийшаш. Кызыт прийомно комисс тунэмаш налаш тӱҥалын.

Комсомол организацэ-влак ышкэ члэнышт да комсомолышто шогыдымо молодьож коклаштэ парашьутно школ, тушко тунэмаш налмэ условий нэргэн умылтарашышт кӱлэш.

Сиирин.

Пэрвой марий йылмэ наук конфэрэнцэ 12 йанварыштэ пэтырнэн

12 йанварысэ кас засэданийыштэ „марий литэратур йылмэ да йылмэ культур вийаҥдымэ шотышто ончылнык задачэ нэргэн“ Сапайэв дэн Борисов йолташ-шамычын докладышт почэш пунчал пэнгыдэмдалтэш. Тыгак падэж нэргэн докладчик-влакын кошартыш мутышт дэч вара алфавит дэн орфографий нэргэн да падэж нэргэн пунчал-влак пэнгыдэмдалтыт. Конфэрэнцэ марий алфавитыш Е, Ю, Я-м пурташ кӧнэн огыл, орфографийын ик мыньар вашталтышым пуртэн.

ССР УШЭМ ЦИК-ын III-шо СЭССИЙЖЭ

ЦИК-ын III-шо сэссийжэ гыч

11 йанварь кастэнэ Крэмыльсэ Кугу дворэцэш ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэтын III-шо сэссийжэ пашам ышташ тӱҥальэ.

18 шагатат 10 минутышто прэзидиум трибуныш Сталин, Молотов, Каганович, Ворошилов, Калинин, Орджоникидзэ, Андрэйэв, Косиор, Пэтровский, Постышэв, Льубчэнко, Хрущэв, Чэрвьаков, Мусабэков, Акулов, Швэрник, Уншлихт, Хацкэвич, Чуцкайэв йолташ-влак лэктыт. Сталин йолташын, партий дэн правитэльствэ вуйлатышэ-влакын лэкмыштым зал пэш куатлын совым кырэн ваш лийэш. ЦИК члэн-влак ССР Ушэм калык-влакын кугу вождьым кумыл нӧлталт саламлат.

Тӱҥалтыш мутым ССР Ушэм ЦИК прэдсэдатэль Пэтровский йолташ ойла.

ССР Ушэм ЦИК прэзидиумын шӱдымыжӧ почэш сэссийым почмылан увэртарэн, Ушэм Совэт дэн Национальность Совэт члэн-влаклан ончышаш паша радам дэн рэгламэнтым пэнгыдэмдаш шында.

1937 ийлан ССР Ушэм кугыжаныш бӱджэт нэргэн да 1935 ийыштэ ССР Ушэм кугыжаныш бӱджэтым шуктымо нэргэн доклад ышташ мутым ССР Ушэм Финансэ Калык Комиссар Гринько йолташ налэш. Докладчикын трибуныш лэкмыжым ЦИК члэн-влак кужын совым кырэн вашлийыт.

Гринько йолташын кок шагатыш утла шуйнышо докладшым ССР Ушэм ЦИК члэн-влак пэш чот колыштыч.

Сэссий пэрвой засэданийын кошартыш ужашыштыжэ 1937 ийлан ССР Ушэм кугыжаныш бӱджэт шотышто да 1935 ийысэ ССР Ушэм кугыжаныш бӱджэт шуктымо нэргэн отчот шотышто ССР Ушэм ЦИК бӱджэт комиссын содокладшэ лийын. Содокладым ССР Ушэм ЦИК бӱджэт комисс прэдсэдатэль Чуцкайэв йолташ ыштэн.

12 йанварыштэ посна засэдатлыштэ Ушэм Совэт дэн Национальность Совэтыштэ Гринько йолташын докладшэ да Чуцкайэв йолташын содокладшэ почэш кутырымаш тӱҥалын.

13 йанварь эр засэданийыштэ Ушэм Совэтыштэ да национальность-влак Совэтыштэ Гринько йолташын докладшэ да Чуцкайэв йолташын содокладшэ почэш прэний умбакыжэ лийын.

Сэссийын кошартыш засэданийжэ 13 йанварыштэ пэрэрыв дэч вара лийын. ССР Ушэм финансэ нарком Гринько йолташ кошартыш мутым ойлэн. 1935 ийысэ ССР Ушэм кугыжаныш бӱджэтым доходым расход дэч 1 036.996.041 тэнгэлан утларак ыштымэ нэргэн бӱджэтнэ комиссын отчотшым пэнгыдэмдэн.

ССР Ушэмын 1937 ийын кугыжаныш бӱджэтшым доход дэнэ 98.069.500 тӱжэм тэнгэм, расход дэнэ 97.119.500 тӱжэм тэнгэм, доходын расход дэч 950 милион тэнгэ утларак ыштымашын пэнгыдэмдаш бӱджэт комиссын тэмлымыжым сэссий ик йӱк дэнэ пэнгыдэмдэн.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆

Марий рэспубликын бӱджэтшэ кушкэш

И. П. ПЭТРОВ йолташын III-шо сэссийэш ойлымыжо гыч

Йолташ-влак! Мый тыштэ Марий Автоном Социалист Совэт Рэспубликын прэдставитэльжэ сэмын ойлэм. Тэ чыланат шинчэда, Пӱтынь Ушэмысэ VIII-шэ Чрэзвычайнэ Совэт Сйэзд пэнгыдэмдымэ Сталинский Конституцо почэш Марий автоном область Марий Автоном Совэт Социалист Рэспубликыш савырнэн.

Тидэ историчэский пэш кугу событийым марий шэмэрвлак пэш кугун кумыл нӧлтын вашлийыныт. Ожнысо кугыжан самодэржавийын пызырымэ калык-влакын, тидэ шотыштак марий калыкынат, кӱлэшлыкышкышт поснак ончымо вэрч мэмнан партийлан, мэмнан правитэльствылан да калык-влак вождь Сталин йолташлан пэш кугу таум ыштат.

1937 ийлан ССР Ушэмын бӱджэт проэктыштыжэ у Конституцо ончыкталтэш, манын Гринько йолташ ышкэ докладыштыжэ ойлыш. Гринько йолташын докладыштыжэ улшо тидэ вэрым мый пӱтынь пэнгыдэмдэн каласэм. Чынак, самырык Марий рэспубликын примэржэ дэнат мэмнан бӱджэтыштэ у Конституцо ончыкталтын манын пэнгыдэмдаш лийэш. Чын, мэ МАССР-ыштэ 1937 ийлан бӱджэтым альэ тичмашынак ыштэн шуктэн огынаул, альэ палэн налдымэ йатыр момэнт уло. Тугэ гынат, увэртарэн кэртам: мэмнан бӱджэтна кодшо ийысэ бӱджэт дэнэ тангастармаштэ 30 процэнт дэч шагал огыл кушкэш.

ЦИК сэссийлан ончаш пумо Совэт Ушэмын бӱджэтшым кӱлэш сэмын ыштымэ. Тушто калык озанлыкын да культурын эн важнэ отраслыжэ-влак путырак тичмашын ончыкталтыныт. Промышлэнность, утларакшэ оборонно промышлэнность 1937 ий бӱджэт почэш йатыр кушмашым пуа. Тидым йӧршэш чынлан шотлэм. Тугак социальнэ-культур мэроприйатылан окса колтымым кугэмдымымат чынлан шотлэм. Эл аралымэ шотышто мэроприйатылат бӱджэтыштэ кӱлэш сэмын ончыкталтэш. Тидымат йӧршэш чынлан шотлэм.

Тугэ гынат, мый ышкэ мутыштэм бӱджэтым район-влак кокласштэ шэлэдымаштэ ыштымэ ик мынар ситыдымашым ончыктынэм. Эн ончычак тыштэ искусствым ончыктэм. Мэмнан калыклан искусствым могай значэньан улмыжо палэ. Кодшо ий ожнысо Марий автоном областьын искусствыжлан 680 тӱжэм тэнгэ колтымо ыльэ. Тэний искусство мэроприйатылан мэ 400 тӱжэм тэнгэм вэлэ налына. Тидэ жапыштак искусство шотышто мэроприйатьэ йатыр шарлэн. Мый тыштэ мэмнан мо улмым да 1936 ийыштэ мо йэшаралтмым кӱчыкын каласкалэн кэртам. Мэмнан рушла драматичэский тэатр укэ ыльэ, мэ тудым ыштэн улына. Колхоз тэатрна укэ ыльэ, мэ тудым ыштэн улына. Адак колхоз симфоничэский оркэстр, калык творчэствэ пӧрт ыштална. Тиддэч посна Марий кугыжаныш тэатр, кокымшо марий тэатр, рэспубликан хор-капэлла, симфоничэский дэн духовой оркэстр-влак, йатыр драматичэский, хор да моло кружок-влак улыт, шарлат.

Искусство шотышто мэроприйатьэ-влакын обшо кушмышт дэнэ нинэ мэроприйатьылан окса колтымаш кушшаш ыльэ, а чынжым ик мыньар вола вэлэ. Тидэ тэвэ мо дэнэ лийын: искусство пашам ончышо комитэт ышкэ бӱджэтшым район-влаклан шэлэдымашкэ ситышынак сайын ончэн огыл. Чынак, мэат тыштэ титакан улына: матэрийалым ышкэ жапыштыжэ пуэн онаул, окса колтымым кугэмдаш кӱлмӧ нэргэн ышкэ жапыштыжэ доказатлэн моштэн онаул.

Вэс замэчаньэ—коммунальнэ озанлык шотышто эн тыгылай мэроприйатьэ дэн опэрационно расход нэргэн. Марий областьын рэспубликыш савырымэ дэнэ ышкэнан рэспубликан цэнтрлан — Йошкар Олалан утларак кугурак трэбованийым ыштэна, вэт тудо, пэрвойак, Марий рэспубликын столицышкыжэ савырна да, кокымшыжлан, благоустройство шотышто тудо пэш почэш кодын шогэ.

Тэний чыла район рӱдым элэктрофицироватлышна. Нинэ элэктростанцэ-влакын сэтьыштым альэ ситышын шарымэ огыл, элэктричэствым учрэждэнийылашкэ вэлэ пуртымо да урэмым волгалтарымэ. Элэктроматэриал ситыдымэ вэрч пачэрлашкэ элэктричэствым альэ пуртымо огыл. А опэрационно расход, элэктростанцэ-влакым кучымо расход тидын дэнэ чылтат ок изэм. Садлан коммунальнэ озанлыкын опэрационно расходыштлан колтымо окса ок ситэ. Садлан мый Марий АССР-н коммунальнэ озанлыкыштыжэ тыгалай мэроприйатьэ-влак ыштылаш да опэрационно расходлан оксам утларак колташ йодам.

Мыйын кумышо замэчаньэм вэрысэ авиацэ нэргэн лийэш. Марий рэспубликыштэ ындэ нил ий лийэш авиацэ пашам ышта. Авиацэ хозрасчотышто гынат, мэ тудлан полшышаш вэрч дотацым колтыдэ ы ж н а кэрт. Кодшо ийын дотацэ сэмын тудлан мэ вэрысэ бӱджэт гыч шӱдӧ витлэ кандаш тӱжэм т э н г э м пуышна да авиацэ талук мучко кӱрылтдэ пашам ыштыш. Тэний шымлу тӱжэм тэнгэм вэлэ колташ ыштымэ. Пэшак раш, тыгай шагал дотацэ дэнэ пашам ышташ ок лий. Мый тыгэ шонэм: вэрысэ авиацым мыланна туртыктыман огыл, а кэртмэ сэмын вийандыман. Садлан мэ йодына: авиацылан дотацым ситышым пуаш, тудо пашам нормальнэ ыштыжэ.

Мыйын пытартыш замэчаньэм—тунэмшэ - влакын контингэнт нэргэн. Бӱджэт гыч пэлэ кыдалаш школвлакын положэньыштым сайэмдымаш ок кой. Кызыт Марий АССР мучко шым ий тунэммэ школ-влак 96 процэнт йочам авалтэныт. 1937 ийлан ыштымэ контингэнт тидэ процэнтым волта. Тидэ волтымашым мый йӧрдымылан шотлэм да тудым содор корандаш кӱлэш шонэм.

Тэвэ, йолташ-влак, мыйын чыла замэчаньэм. Нинын нэргэн мый, тыштэ ойлаш шонэнам ыльэ.

Мый ойлышым: М а р и й АССР-н бӱджэтшэ йатыр кушкэш. Областьым рэспубликыш савырымашым мэ ындэ шижашат тӱҥалын улына. Но мый мэмнан бӱджэтын йужо ситыдымашыжэ нэргэн ССР Ушэм ЦИК-ын сэссийжылан ойлаш кӱлэшлан шотлышым.

Йолташ - влак, 1937 ий кокымшо вичийын пытартыш ийжэ. Тидэ ийын бӱджэтшэ мэмнан Совэт Ушэмын озанлык дэн культуржым адакат писынрак нӧлтал колташ чыла условийым ышта. Мэмнан коммунист партийын да калыквлак вождь Сталин йолташын вуйлатымыжэ почэш мэ социалист строитэльствыштына чынакак адакат кугурак сэнгымашым ыштэна.

ЙЭЧЭ ПОХОД САЙЫН ШУКТАЛТЫН

2 йанварыштэ Марий коммунист йал озанлык школышто тунэмшэ-влак противогазым чийэн, йэчэ дэнэ Йошкар-Ола гыч пошкудо Чуваш рэспубликын столицышкыжэ — Чэбоксарышкэ лэктын кайыныт.

Охотин йолташын вуйлатымэ, 10 йэнган йэчэ командэ 4 йанварыштэ кэчывалым 12 шагатлан мийэн шуо. Йэчызэ-влак противогаз дэнэ 95 километрым кайэныт. Нуно Чэбоксарыштэ тунэммын качэствыжым нӧлталашлан Чуваш йал озанлык школ дэнэ ыштымэ социалист договор шуктaлтмым тэргэныт, студэнт-влакын илышыштым, тунэммэ пашаштым палэныт.

Йэчэ командэ 6 йанварь кастэнэ Йошкар-Олашкэ толаш лэктыч. Нуно кумышэшыжым эрдэнэ ышкэ школыштышт противогаз дэнак толын шуыч.

Студэнт-влакын Чэбоксарышкэ противогаз дэнэ сайын коштын толмыштлан школ дирэкцэ йэчэ командын начальникшэ Охотин йолташым помыш шагат дэнэ, моло йэчызэ-влакым кажныштым 50 тэнгэ окса дэнэ пӧлэклэн.

Тыжэч мийшэ студэнтвлак Чуваш йал озанлык школышто тунэмшэ-влакым уналыкэш ӱжыныт. 25 йанварыштэ Чуваш йал озанлык школысо студэнтвлак йэчэ дэнак Йошкар-Олаш унала толшаш улыт. Тунам Марий дэн Чуваш школысо студэнт-влак коклаштэ йэчэ дэнэ сорэвнованьэ лийшаш.

К. Русл.

—— • ——

У тэплоходым ыштэна

МАРБУМСТРОЙ. Кыдалаш школышто тунэмшэвлак, фашист мӓтэжниквлакын совэт „Комсомол“ тэплоходым йӱлалтэн, тэнгыз пундашкэ пуртэн колтымыжт нэргэн увэрым колмэкэ, тунамак протэст митингым эртарышт. Тунэмшэ-влак-„у тэплоходым ыштэна“ манын ик йӱк дэнэ каласышт.

А. Осипанов.

Акашэвысэ туныктышо-шамычын чаплэ тӱҥалмышт

Молодьожын йодмыштым шуктэна

Туныктымо пашалан мый уло кумылэм пыштэнам. Садлан мый колхоз молодьожым туныкташ пэш кугу пашалан шотлэм. Мэмнан жап уло, условийна, илышна сай. Партий дэн правительствэ мыланна сай илаш, пашам сай ышташ чыла йӧным ыштэн. Мланна лачак уло вийым пыштэн калык туныктымо пашаш адакат чотырак пижаш кӱлэш.

Тидэ пашалан мый лэнин комсомоллан, совэтский туныктышылан кузэ паша ышташ кӱлэш—тугэ пижам.

Мый „У корно" колхоз пэлэн колхоз молодьож-влакын тунэммэ школым организовайаш миймэм годым тидэ пашам рвэзэ-влак пэш куанэн вашлийыч. Рвэзэ калык кызыт тунэмшаш вэрч йӱла. Нунын кумылыштым мыланна шӧрыман огыл, шукташ кӱлэш.

„У корно" колхозышто мый марий дэн руш йылмым туныкташ тӱҥалам. Тидэ чэслэ пашалан коккум шагат жапым кажнэ кэчын ойрэн кэртам.

Тунэмаш тӱҥалмэ кэчынак ӱдыр-шамыч драмкружокым почаш йодыч. Драмкружокым организовайышна.

Уло вийна дэн пашалан пижына.

Ф. Иванов.

(Б-Акашэво ПКШ-ыштэ марий йылмэ дэн литэратурым туныктышо, комсомолэц).

Акашэвэ пэлэ кыдалаш школ пэлэнсэ комсорг да сэльком вуйлатышэ—Ф. Г. ИВАНОВ йолташлан
Пэлэ кыдалаш школ дирэктыр БЛИНОВ йолташлан

Тэмдан сэлькомысо туныктышо-влакын чаплэ тӱҥалмыштым ВЛКСМ Обком саламла. Нуно ышкэ кумылышт дэнэ ӱмбакышт почотно обäзанностьым налыныт, шинчымашым налшаш вэрч йӱлышӧ колхозын ончыл йэҥжэ-шамычым науко дэнэ куралаҥдаш пижыныт.

Тэмдан тӱҥалмыда Звэнигэ районысо самырык стахановэц-шамычын ӱжмыштлан достойный ваш-мут улэш. Тудо Сталин йолташын молодьожым воспитатлымэ нэргэн ончыктымыжым шуктымаштэ комсомол дэн туныктышо-шамычын ваш кэлшэн пашам ышташ тӱҥалмыштым ончыкта.

Тэмдан тӱҥалмыдам Йошкар-Ола районысо вэлэ огыл, но чумыр Марий рэспубликысэ туныктышо-шамыч руалтат, кажнэ самырык стахановэцым да молодьожын кумда массыжым чыла вэлымат туныктымаш организатлалтэш,—манын ВЛКСМ Обком ӱшана.

ВЛКСМ Обком сэкрэтарь—Г. МИКИН.

САЙ ТӰҤАЛТЫШ

Тачысэ номыр „Рвэзэ коммунист" газэтэш Йошкар-Ола район Акашэвэ йал совэтысэ кок туныктышо-влакын Н. Н. КОТЭЛОВ дэн Ф. ИВАНОВЫН сэрышыштым пэчэтлэна.

Н. Н. Котэлов дэн Ф. Иванов школышто йоча-влакым туныктымо дэч посна колхоз молодьожын йодмыжым шуктэн, ышкэ кумыл дэнэ нуным бэсплатнэ туныкташ тӱҥалыныт. Котэлов дэн Иванов йолташ-влакын тидэ тӱҥалтышышт Йошкар-Ола районысо туныктышо-влаклан чэлэ огыл, чумыр Марий рэспубликысэ туныктышо-влаклан пэш чаплэ примэр лийман.

Совэт молодьож уло кумылжым пыштэн тунэмаш тырша. Наукын, тэхникын чыла кӱкшытшым кидышкыжэ налшаш вэрч крэдалэш. Мэмнан жапыштэ лудын-возэн моштымо гына рвэзэ йэҥлан шагал, нуно кажныжэ кугун шинчымашым налшаш вэрч тыршат.

Ончыл туныктышо-влак молодьожын тидэ шонымыжым чын умлэныт, нунылан полшаш, ышкэ шинчымашыштым пуаш кэлшэныт. Тыгай тӱҥалтышым чумыр молодьож саламла.

„Рвэзэ коммунар" колхозышто (Акашэвэ йал совэт) молодьож погынымаш лийэ. Рвэзэ-влак шукын погынэныт. Нуно 4-шэ классым, 5—6 классым пытарэныт, 7 классым пытарышат улыт. Но „ындэ сита" маншэ иктат укэ. Кажныжэ тунэмнэжэ, утларак шинчынэжэ. Допризывник ГРЭБНИКОВ тыгэ каласыш: тунэммаш—пэш кӱлэшан паша. Туныктышо-влакна мланна полшаш тӱҥалныт, мэ, рвэзэ-влак нуным пагалэна, сайын тунэмаш тӱҥалына. Мый заньатьым коклаш кодыдэ кошташ тӱҥалам.

Грэбников йолташын тидэ мутшым погынымаштэ улшо кажныжын эша угыч калсымыжэ шуын. Заньатьэ тӱҥалын, сай тунэмыт.

Ӧршаш укэ, Котэлов дэн Ивановын ыштымэ пашаштым шушаш кэчылаштэ Марий рэспубликыштэ шӱдӧ дэнэ ончыл туныктышо-влак ышташ тӱҥалыт да совэт учитэльын долгшым чэсть дэнэ шуктат.

Самырык туныктышо-влак дэч мэ Котэлов дэн Ивановын тӱҥалмыштым шарымэ шотышто ышкэ шонымыштым, ыштымыштым „Рвэзэ коммунист" рэдакцыш возэн колташ йодына.

Тунэмза, шольо-шӱжар-шамыч!

Кызытсэ рвэзэ калык пиалан. Ышкэнжын сай шонымашыжым чыла шуктэн кэртэш. Тунэмаш, паша ышташ, канаш социализм элыштэ чылалан права пуалтын.

Ожно тыгэ огыл ыльэ. Мый туныктышо улмэм ӱмбачат 1907 ийыштэ йэшэм шужэн шинчыш, кӱчаш лэкмашкэ шуо.

Тидэ ындэ тоштэш кодын. Илыш йӧршэш уэмын. Рвэзэ калыкын тунэмаш тыршымыжым мый куанэн ончэм. Ончэм вэлэ огыл, кэртмэм сэмын полшаш шонэм. Мый 60 ийаш улам, тужэчын 41 ийжэ калык туныктымо пашаш эртэн. Но туныкташ альэ вийэм ситышын уло. „Рвэзэ коммунар" колхозысо ӱдыр дэн рвэзэ-влакын йодмыштым шуктэн, нуным туныкташ тӱҥалам. Тидэ мланэм школышто ыштышаш пашамлан ок мэшайэ.

Н. Н. Котэлов.

Мый отличнэ тунэмаш сӧрэм

Мый нылымышэ классым вэлэ тунэмынам, а ышкэжэ эшэ 19 ийаш гына улам. Мыланэм пэш чот тунэмаш кӱлэш. Мыйын шонымаштэ тидэ илышыштэ рвэзэ калык тунэмдэ ила гын, огайат огыл. Санданак туныктышо-влакын тыгай сай пашам тӱҥалмыштлан мый моткоч чот куанэнам. Йолташ-шамычэм ончылно мый тыгай мутым пуэм: мый отличнэ да сай вэлэ тунэмаш тӱҥалам.

ХАРИТОНОВА ВАЛЬА

„Рвэзэ коммунар" колхоз, Йошкар-Ола район.

Пийалан йэш

— Мыланэм ындэ 60 ийат эрта—тыгэ ышкэнжын илышыжым шарналтэн Николай Никитич Котэлов ойлаш тӱҥальэ.—Кутло ий манаш гына куштылго, а тудым илэн ончаш гын, чылажымат ужат, тӱрлыжымат п а л э т. Шочынам мый нимо укэан йорло йэшэш. Йорло дэчын йорло шочэш. 8 ийыш шумэкэмак кулак Виноградов дэк тарызылыкэш кошташ тӱҥальым. Тунам Томшарсола йал вӱр йӱшӧ Виноградовын кӱч коклаштыжэ лийын. Мэмнан йална изи огыл, но йалыштына улыжат самбаран йэҥ иктэ вэлэ ыльэ. Пэш сай шарнэм, Виноградов кулаклан кэчыжым 3-ыр шийэш пашам ыштэнам, тудын пашаэшыжак сусыргышым, ӱмырэм мучкылан инвалидэш кодым...

10 ийыш шумэкыжэ Николай Никитич йал школыш тунэмаш пура, кумий гыч сайын тунэм лэктын. Тулэч вара „двухклассный училищыш" пура, тудым пытара, шӱмым кочшо орлыкым сэҥэн, кузэ гынат калык туныктышо лӱмым налэш.

— Так арамак рвэзэ ӱмырэм эртарэнам—манэш Николай Никитич.—Тунам мый шужэн колымо дэч лӱдынам. Пэрвойракшэ улыжат 8 тэҥгэ пашадарым пуат ыльэ. Йэш кугу, кэрэк кузэ аш нэ. Тидэ гына ок ситэ, школыш поп, тӱрлӧ благочинныйжэ толытат нимо укэлан вӱрым йӱыт: вурсат, мыскылат, кычалтылыт, паша гыч лукмо дэнэ лӱдыктылыт... Икана тыгай паша лийэ. Классышкэ торэш мӱшкыран поп лӧтыргэ пурэн шинчэ. Изыш лиймэк марий йоча-шамыч дэч „закон божийым" когартарап пижэ. Мый йумо нэргэн туныкташ й ӧ р а т э н омул, садлан тунэмшэ шамыч пэш шагал палат ыльэ. Урок пытымэк поп мыйым ӱжыктыш.— „Тый, маньэ, йумым от пагалэ, тыйын учэникэт - шамыч н и м а т огыт шинчэ. Тачэ дэч вара тый школыш ит тол, тыйым луктыктэм".

* * *

„1917 ийысэ Октьабр рэвольуцо кугу пийалым кондыш. Мыйын шӱкшӱ пӧрт окнашкэмат шокшо чэвэр кэчэ ончальэ. Айдэмышкэ лэктым"—тыгэ ойла чал вуйан Николай Никитич.

Николай Никитичын чылажэ ныл э р г э да вич ӱдыржӧ уло. 9 чаплэ шочшо Николай Никитич дэн куважым куандарат.

П р о с к и—Йошкар Ола пэдинститутым тунэм пытарэн, кызыт кыдалаш школышто пашам ышта. Бумстройысо инжэньэрлан марлан кайэн, шочшан.

Алэксандра — Йошкар-Ола пэдтэхникумышто тунэмын, тылэч вара Москошто рӱдӧ мэдтэхникумым тунэм пытарэн. Наук пашайэнглан марлан лэктын. Казах ССР-штэ врачын полышкалышыжлан пашам ышта.

Овдаки — Йошкар - Ола пэдинстиут вэлэнсэ йамдылалтмэ курсым тэний пытара.

Николай Никитичын эн изи ӱдыржӧ кодшо ий пэлэ кыдалаш школым тунэм пытарэн. А эргышт-влак кӧ улыт?

Николай Никитичын кыдалаш эргыжэ—Иван Николайэвич Озан Госунивэрситэтын мэдицин факультэтым тунэм пытарэн, Йаков Николайэвич пэдтэхникумым пытарэн, вич ий лийэш туныктышылан шога.

Пӧтр Николайэвич Козмодэмйан йал озанлык тэхникум гыч вигак Йошкар армийыш кайэн, кызыт командир.

Эн изи эргыжэ—Алэксэй Николайэвич тэний Озан пэдинститутым тунэм пытара. Тудлан улыжат 19 ий, вэс ий нойабрыштэ 20 ий тэмэш. Элэксэ Октьабр рэвольуцо кэчын шочын. Пийалан рвэзэ!

Вот тэвэ Николай Никитичын 60 ий илэн чумырымо пийалжэ.

— Чыла шочшэм, шэшкым, уникам-влак погынат гын, пӧртышкэмат огыт шыҥэ—воштылалэш Николай Никитич.—Очыни, кува, у пӧртым ышташ логалэш, а?

Николай Никитич ышкэжын 41 ийаш школ пашаждэн пэш кугу пайдам кондэн. Туныктымо рвэзэ-влак кокла гыч 18 туныктышо, лу дэн врач, совэт пашайэҥ лийыныт. 41 ий жапыштэ Николай Никитич кунар рвэшамычым туныктэн—шотлэнат от пытарэ! Тачэ тудо чал вуйан, чал пондашан, но тугэ гынат, ышкэ шочмо пашажам утыр вэлэ йӧрата.

— Мый ындэ шоҥго улам, но альэ мыйын шӱдӧ йоча-шамычым туныкташ вийэм сита. Совэт власть мланэм нимат ыш чаманэ, чыла йӧным ыштыш; мыйат тугак вийэм ом чаманэ, чыла пуэм,—Николай Никитич манэш.

Николай Никитичым Акашэво йал совэт кӧргыштӧ изижгэ - кугужгэ палат, пагалат. Калыкын йӧратымэ туныктышыжо Николай Никитич ышкэжат калыкым чот йӧрата, пашам уло кумылым пышэн ышта.

Гэоргий Йэфруш.

Йошкар-Ола район, Акашэвэ йал совэт, Томшар-Сола тӱҥалтыш школ.

Хоккэйнэ команда Йошкар-Олаш мийэн тольо

БУМСТРОЙ. (Тэлефон дэнэ). Клуб воктэнсэ стадионышто пэш чаплэ катокым ыштымэ. Катокышто калык лымак ок лий. Вэсэла, пийалан йоча-влак организованнэ мунчалтат. Кас вэлэш пашазэ-влак, рвэзэ, ӱдыр-влак, строительствысэ стахановэц-влак лэктыт.

Кызыт кок хоккэйнэ командым ыштымэ. Хоккэйнэ командын составыштыжэ пашазэ-стахановэц-влак улыт. Командэ кызыт Йошкар-Олашкэ хоккэйнэ сорэвнованийыш мийэн тольо.

В. Йушков.

Тунэмшэ-влак катокышто мунчалтат

ТОРЙАЛ. (Тэлефон дэнэ). Корäково пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ влак школ лишнысэ кугу йэр ӱмбалан катокым ыштэныт. Тунэмшэ-влак катокышто организованнэ мунчалтат. Школын 27 мужыр конькижэ уло. Катокышто мунчалташ колхоз рвэзэ, ӱдыр-влакат коштыт.

Тыгак Чäрногрäзь школышто тунэмшэ-влаклан катокым ыштымэ. Тунэмшэ-влак пэш куанэн мунчалтат.

Кызыт район комсомол организацэ йоча физкультур сорэвнованийылан йамдылалтэш. Лишыл кечылаштэ йоча-влакын район кӧргысӧ физкультур сорэвнованийэ лийэш.

Эрский.

Каникул дэч вара у ий дэнэ тунэмаш тӱҥалына. Сӱрэтыштэ: Йошкар-Оласэ тӱҥалтыш школын III-шо „А" классыштэ тунэмшэ влак—урокышто.

ТАСС-ын палэмдымыжэ

Испан мäтэжник-влакын войэннэ суднашт тэҥызыштэ разбойникланымыштым кызытат чарнэн огытыл. Испан вӱд сэрыштэ улшэ тэҥыз корно ӱмбалнэ шакшэ пашам ыштэн озаланышэ фашист пират-влак продовольство нангайшэ „Смидович" пароходым оружий нангаймашэш шотлэн кычалмэ амал дэнэ авырэн налыныт. Испан мäтэжник-влак нунылан полшэн шогышо фашист интэрвэнт-влакын пароходышт гыч шуко оружийым налаш тунэмыт. Сандэнэ совэт пароход шурно йымалнат шылтымэ оружий уло шонэныт. Ындэ ик кана вэлэ огыл фашист-влак совэт суднаштэ оружийым пургэдын кычалыныт. Нунэ муын огытыл, тидэ лийынат ок кэрт. Совэт суднам ок кӱллан шакшылэн кучэн, обыск ыштымыштлан мäтэжник гэнэрал-влак мут кучыдэ огыт код.

Пашадар гыч 1 процэнтым пуэна

Фашист кашак шакшэ кидышт дэнэ совэт „Комсомол" тэплоходым йӱлалтышт да Срэдизэмнэ тэҥыз пундашкэ волтэн колтэныт. Мэ, Арын кыдалаш школышто тунэмшэ-влак (Морко район), фашист кашакын тыгай осал пашаштлан пэш чот сырэн улына.

Кугу Совэт элысэ пашазэ-влакын инициативышт почэш мэат, туныктышэ дэн тунэмшэ-влак тылзаш пашадар гыч 1 процэнтым пуэна.

Г. И. Йаранов.

Фашист-влак совэт „Смидович" пароходым кучэныт

8 йанварыштэ испан мäтэжник-влакын войэннэ суднашт Бискайский заливэш совэт „Смидович" пароходым авырэн налыныт да мäтэжник-влак кидыштэ улшо ик портыш нангайэныт.

„Смидович" пароход Испан рэспублик сатулышо организацылан Пӱтынь Ушэмысэ экспорт обйэдинэньэ—„Экспортхлэб" ужалымэ киндым Лэнинград гыч нангайэ улмаш. Пароходышто 1850 тонн уржа, 919 тонн чэчэвицэ да 572 тонн оп шыдаҥ улмаш. (ТАСС).

Испан рэспубликын гэройжо-шамыч

Лӱддымӧ вич йэҥ-шамычын лӱмышт

Визымшэ полкын лукмо плакатыштыжэ фашист кашакын танкышт ваштарэш гэройла кучэдалшэ-влакын ончыктымо. Тэвэ нинэ гэрой-влакын лӱмышт:

Хулио Карраско

Хулио Карраско Толэдо олаш шочын. Тудо 21 ийаш. Хулион ачаж аважэ салма киндым ужалкалэныт. А Хулио шкэжэ Толэдошто оружэйнэ мастэр лийын.

Восстанэ тӱҥалмэ мӧнгӧ, Хулио тунамак Мангадын колоннышкыжо добровольэцлан пурэн. Тидэ колоннылан, Каса дэль Кампо паркыштэ Хулио Карраско пэш чаплэ сэҥымашым ыштэн. Тидэ сэҥымашыжэ нэргэн шкэ тыгэ ойла:

— Мый Каса дэль Кампошто пӱалымэ корэм сэрыштэ ылым. Мыйым ончыл линийыш бойэвой припас сита альэ укэ, манын палэн налаш колтышт. Пэш кэнэта мыйын шургымыжо шэргылтэ. „Чонгэштэн толынат шуын улыт",—мыланэм йолташэм ойла. Но тидэ авиацэ огыл ыльэ, а танкэ-влак ылыч. Мый лачак бомбо-влак дэнэ йашлыкым нангайэм ыльэ. Йашлыкым штык дэнэ вашкэ гына почым да бомбым кышкаш тӱҥальым. Луатиндэш бомбым кудалтышым. Ик бомбо „чэрвäкыш" логалынат, танкэ пирэ игыла, ушыжо каймэ сэмын ик вэрыштэ пӧрташ тӱҥальэ. Ончык кайэн кэртдымэ лийэ. Вара кӱнчэн шогалтымэ сэмын шогальэ. Мый танкэ дэкэ мийышымат, приклад дэнэ омсам тӱкалаш тӱҥальым: „Почса!—кычкырлэм,—почса!" Нуно мыланэм итальйан сэмын ваш мутым пуат. Ну, конэшнэ, лэктыч. Ала мо тугай, пэш лӱдшӧ-шамыч улыт. Ны могай условий дэч посна ышкэнныштым сдатлышт. Мый нунын ӱмбакэ рэвольвэрым виктышым да чылаштымат штабыш нангайышым.

Эмутэрио Кэрэс Корнэхо

Эмутэрио Кэрэс Корнэхо—крэсаньык кокла гыч, Бургос провинцийсэ Торрэгалиндо йал гыч. Мӧнгыштыжӧ тудын аважэ кодын.

Тудо Бургос гыч, сэплаш калык милицын бургосский отрäдышкыжэ пурэн.

— Снарäд мэмнан окопым шалатыш,—манын Корнэхо ойла.—Кэнэта шинчалан пэрныш: вич танкэ-влак толыт. А противотанковый пушкынат шаланышэ ыльэ. Мый бомбым нальым да окоп гыч тӧрштэн лэктымат, кышкылташ тӱҥальым. Ужам: танк ик вэрыштэ тошкылташ тӱҥальэ. Баскский отрäд гыч улшо капитан Аламор мланэм ик йашлык бомбым кондэн пуыш. Мэмнан тӱшка гычын коктын, Энрикэ Суарэс дэн Диас мланэм бомбым пуэдышт. Эн лишнэ улшо танкын äрдыж дэнэ мийэн вочмэшкыжэ мый бомбым кышкылтым! А молыжо мӧнгэш савырнышт.

Антонио Молина

Франсиско Галана отрäдын бойэцшэ Антонио Молина кок танкым шалатэн. Тид дэч ожнэ фашист-шамыч артиллэрийым йамдылышт. Вара танкэ-влак пэш шукын лэктыч. Пэшак шыгыр жап тольо.

Антонио Молина шылын киймэ вэржэ гыч тӧрштэн лэктэ да тушманын пулэмьот дэнэ лӱйкалымэ йӱмачын, танкэ ваштарэш куржо. Вийнэн шогальэ да бомбом кудалтыш. Пэрвой динамитнэ патрон эн лишнэ улшо танкын моторышкыжо логальэ. Танк шӧрын кайышат, пижын шинчэ.

Ик сэкундат шонкалэн, äрын шогымаш укэ. Адакат угычын ик йэҥ дэн шуко танкэ-влак кокланштэ пэш чот кучэдалмаш кайа.

Бомбо вэс танкыш логальэ. Танкын прислугыжо вэрэшкыжак колыш. Моло танкышт ончык каймым чарнышт, пӧртылыч да мӧнгэш пэш вийан чымышт.

Хосэ Вильйаро

Хосэ Вильйаро Энгэльс лӱм полкысо пулэмьотно командын капралжэ. Тудо ик мыньар кэчэ ончыч танкым поктышо охотникын почэтно лӱмжым налын.

Паша тыгэ лийын. Хосэ Вильйарон шогымо вэрышкэ кум фашист танкэ-влак лишэмыч. Нинэ танкэ-влак кайыштлак пулэмьот дэнэ лӱйылт кайышт. Хосэ Вильйаро кок кидышкыжат бомбым нальэ да танкэ ваштарэш нушкаш тӱҥальэ. Танк дэкэ йӧрташ лишкэ мийэн шуат, бомбым пэш сайын шыжыктыш. Танк тунамак шаланыш.

Хоакин Грао

„Кронштадтский морäк"—тэвэ тыгай лӱмым Граолан пуэныт. Тудо эн чот палымэ, йолташыж-влаклан моткоч поро кумылан йэҥ. Тудын чаплэ, почотно лӱмжӧ дэнэ моло гэрой-влакым наградитлат.

Хоакин Грао алиансий милицын нылымшэ батальйоныштыжо шотлалтэш.

Танк лэктэ. Грао окоп гыч тӧрштэн кынэльэ да танк ӱмбак бомбым кудалтыш. Танк тунамак йӧрдымӧ лийэ.

— Тэвэ грузовик толэш, тудо бойэвой припас дэнэ дыр. Ончо!—манын ик бэйэц кычкыральэ.

Грао пэрвойракшэ нушкын кайыш, вара куржо. Бомбым грузовик ӱмбакэ шуыш. Бомбын пэш чот пудэштал каймыжэ дэнэ грузовой автомобиль йӧршэш шаланэн пытыш.

Кызыт солдат-влак кокланштэ тудын лӱмжӧ посна кугу чап пагалымаш дэнэ йоҥгалтэш. Тудо—„кронштадтский морäк", тудо—„т а н к ы м поктышо охотник".

КЛАУДИО ЛАИН.

„Смэна" газэт гыч.

Отв. рэдактор— В. Т. ТИМОФЭЙЭВ.

Упол. Марлита № 10. Тираж 2095 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шо типогр. ВЛКСМ Маробком дэн Горком орган. Савиктышэ „М. К."